

КАДЕ го има линданот во нашата држава?

На две локации во кругот на фабриката ОХИС во Скопје несоодветно се депонирани големи количества опасни хемикалии од процесот на производство на линданот во периодот од 1964 до 1977 година. Постои сомневање за дополнителни количества сличен отпад неправилно депонирани на трета локација, во населбата Драчево, за којшто сè уште нема потврдени резултати и детални истражувања.

Што се презема во врска со линданот?

Секоја земја во која се идентификувани несоодветно депонирани количества линдан и негови нуспродукти се залага да го отстрани и соодветно да го третира, со цел да го неутрализира неговото дејство. Подрачјето каде што бил неправилно депониран треба соодветно да се третира со цел да се подобри животната средина.

На национално ниво, оваа година ќе почне постапка за финално отстранување на линданот и неговите нуспродукти од една од локациите од кругот на фабриката ОХИС, каде што тие биле неправилно депонирани, и третман на контаминираната почва. Целиот процес ќе се одвива контролирано, од обучен и стручен персонал, со највисок степен на мерки за заштита.

Препораки

Резултатите од досегашните истражувања покажуваат дека линданот е присутен во почвата, подземните води и воздухот, како и во овошките и зеленчукот што се одгледуваат во блиската околина на фабриката ОХИС. Целосното отстранување на линданот од сите локации каде што е присутен, како и соодветното третирање на почвата, се долгогодишен процес. Токму затоа, стручните и медицинските лица препорачуваат додека не се заврши целокупниот процес на отстранување на линданот, да не се користи бунарската вода за полевање на градините и да се избегнува користење на произведените градинарски продукти од подрачјето околу фабриката.

Македонското еколошко друштво (МЕД) е носител на активностите за подигнување на јавната свест за значењето и влијанието на линданот врз човековото здравје и состојбата на животната средина. Овие активности се спроведуваат во координација со Канцеларијата за неразградливи органски загадувачи (POPs) на Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) а во рамки на повеќегодишниот проект „Отстранување на техничките и економските бариери за започнување на ремедијацијата на локациите контаминирани со α -НСН, β -НСН и линдан во ОХИС, 100122“, финансиран од Глобалниот еколошки фонд (GEF) и имплементиран преку УНИДО (United Nations Industrial Development Organization).

„Отстранување на техничките и економските бариери за започнување на ремедијацијата на локациите контаминирани со α -НСН, β -НСН и линдан во ОХИС“

ШТО е линдан?

Линданот е хемиско ор-ганско соединение што го нема во природата, а се добива по индустри-ски пат при хемиски процеси за добивање препарати за превенција од штетници и болести во земјоделството, шумарството и ветери-нарството и третман на вошките и шугата кај луѓето. Во минатото претставувал еден од најчесто употребуваните инсектициди.

Според релевантните достапни податоци, постојат околу 1,9 милион тони отпад од линдан и од опасните материји поврзани со него, најчесто неправилно депониран во почвата, во повеќе земји во светот: Франција, Германија, Шпанија, Австрија, Бразил, Кина, Чешка, Холандија, Унгарија, Индија, Италија, Јапонија, Македонија, Нигерија, Полска, Романија, Словачка, Јужна Африка, Швајцарија, Турција и од поранешниот Советски Сојуз (Молдавија, Грузија, Украина, Азербејџан и др.)

Линданот е забранет за употреба во 52 земји, строго ограничен во 33 земји, не е регистриран во 10 земји, додека во 17 земји е регистриран за употреба. Ова соединение на светско ниво во 2004 година е идентификувано како неразградлив органски загадувач, со стапувањето во сила на Стокхолмската конвенција.

КАКОВ ефект има врз човекот?

При краткотрајна изложеност на високи концентрации (најчесто во работни средини) линданот може да предизвика надразнување на носот и грлото, слабо-крвност, гадење, повраќање, промени на кожата и појава на грчеви (конвулзии).

Линданот може да навлезе во човековиот организам преку воздухот, преку внесување загадена вода и храна и преку директен контакт со кожата. Линданот има докажани токсични и канцерогени ефекти.

Хроничната, долготрајна изложеност на релативно ниски концентрации на линдан може да предизвика негативни ефекти врз црниот дроб, нервниот, кардио-васкуларниот и имунолошкиот систем на човекот.

КАКОВ ефект има линданот врз животната средина?

Линданот е бела прашкаста материја што се карактеризира со висока токсичност за организмите. Тој лесно испарува доколку не е соодветно складиран. Преносот на линданот на долги растојанија е потврден со неговото присуство на Северниот Пол, каде што никогаш не бил користен. Истражувањата потврдуваат присуство на линданот и на неговите изомери во животната средина – почва, седименти, но и во воздухот. Лесно се расејува преку воздухот, а со плакнење со дождовните води лесно продира во почвата и седиментот. Преку подземните води достигнува во водните и копнените организми, навлегува во растенијата (овошки и зеленчук), а понатаму преку синџирот на исхрана и продуктите за исхрана може да стигне и до човекот. Со повеќе научни студии се покажа исто така, дека овој инсектицид и неговите нуспродукти се таложат во масното ткиво на живите организми.